

44 . Lazuri | Județ: Satu Mare | Punct: Lubi Tag | Anul: 1997

Anul: 1997

Cod RAN: 137979.01

Perioade: Antichitate, Evul Mediu

Epoci: Epoca romană timpurie, Epoca migrațiilor, Epoca medievală timpurie

Tipuri sit: locuire

Categorii sit: Domestic, Neatribuit

Autori: Robert Gindele, Gheorghe Lazin, Liviu Marta, Speranța Pop, Ioan Stanciu

Instituții: Muzeul Județean Satu Mare, Muzeul Județean Satu Mare, Muzeul Județean Satu Mare, Muzeul Județean Satu Mare, Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca

Raport

În campania 1996 dl. Gh. Lazin a deschis, în continuarea porțiunii deja investigate, suprafețele 17, 18, 21 (6 x 6 m), suprafața 16 (4 x 3,80 m), suprafețele 19 (6 x 4,50 m) și 20 (6 x 3,80 m), ajungându-se până la nivelul de identificare a complexelor. Ele au fost completate în 1997 prin suprafețele 22 (7 x 2,50 m), 23 (11,50 x 2 m) și 24 (6 x 2 m), fiind delimitate și cercetate exhaustiv complexele apărute.

Marea majoritate a locuințelor și gropilor din epocile romană, a migrațiilor și medievală timpurie intersectează complexe preistorice (epoca bronzului). Cum indică și situația înregistrată în campaniile anterioare, în porțiunea sud-estică a fostului "grind", locuit pe parcursul mai multor perioade, se concentrează locuirea din sec. 6 - sec. 7 timpuriu, probabil și cea din epoca bronzului. Deoarece aici au fost identificate doar gropi sau complexe cu caracter incert din epocile romană și medievală timpurie rezultă faptul că săpăturile au surprins periferia așezărilor din aceste perioade.

Epoca romană. Au fost identificate doar gropi, unele probabil menajere, altele de stâlpi, concentrate în suprafețele 22 și 20. Este foarte probabilă existența unei locuințe ușor adâncită în pământ, situată în S. 23, vag surprinsă în profilul martorului estic al S. 20, însă ea a fost complet distrusă de actualul canal pentru drenaj. A apărut în porțiunea corespunzătoare relativ multă ceramică lucrată cu mâna și la roată, remarcând prezența unor fragmente din vase modelate cu mâna și ornamentate cu șiruri verticale și orizontale de alveole (ciupituri). Groapa a (S. 16). A fost aproape complet distrusă de colțul sud-estic al locuinței nr. 18. Probabil avea formă ovală (diam. aprox. pe axa lungă 130 cm, adâncită cu cca. 50 cm de la nivelul de călcare, pereți ușor albiați). În umplutură au apărut cioburi mărunte, unele preistorice, antrenate. Este interesant un fragment dintr-o fibulă romană de bronz puternic profilată (cu placă protectoare la cap), care în provincia Dacia reprezintă prima jumătate a sec. 2 p. Chr. Groapa 104 (S. 21-22). Formă ovală (diam. pe axe 142 x 110 cm, adâncime maximă de la nivelul vechi de călcare 60 cm), cu pereți săpați neregulați, "în trepte". În umplutură cioburi foarte mărunte, fragmente mici de oase, rar și de cărbune; remarc un fragment mai mare dintr-un vas cărămiziu modelat la roată. Groapa 107 (S. 22). Intersectată de groapa 104, însă ea pătrunde în umplutura unei locuințe din epoca bronzului. Datarea rămâne incertă, oricum pornește de deasupra stratului preistoric, probabil de la baza stratului de pământ negru-cenușiu. Formă dreptunghiular-alungită, cu laturile lungi ușor curbate și orientate nord-sud (dimensiuni pe axe 206 x 50 cm). Pereți arși (nelutuiți), pe o grosime de cca. 1,5 cm (strat de pământ ars la roșu, uneori foarte compact, urmat de un strat de pământ gros de cca. 1 cm, ars la negru-brun); urmele clare de ardere s-au păstrat doar pe o adâncime medie a pereților de 20 cm. Spre suprafață era umplută cu pământ negru-cenușiu pigmentat cu cărbune, amestecat cu pământ lutos brun-gălbui. Conținea relativ puțin cărbune, doar cioburi mărunte din epoca bronzului - probabil antrenate - și multe granule albe (oase macerate ori calcinate?). Fundul gropii apare la -80 cm, fiind ars pe alocuri (culoare negru brun); pe axa lungă era albiat, ceva mai ridicat spre capătul nordic. "Groapa 112" (S. 22). De fapt un șanțuleț îngust, neregulat perpendicular pe capătul nord-vestic al gropii 107 (lungime 160 cm, lățime medie 16 cm, adâncime 10 cm). A fost "umplut" cu cenușă și, mai rar, cu bucățele de cărbune și pământ ars.

Presupun că este contemporan gropii 107 și poate fi explicat în legătură cu aceasta. În apropierea gropilor 107 și 112 (în S. 22), intersectând umplutura locuinței nr. 25 (epoca bronzului), au fost identificate gropile cu nr. 108, 109, 110, 111, 134. Împreună cu gropile 102, 103 din S. 18 și 19 ele par să fie plasate pe un duct regulat, poate în legătură cu construcția unei locuințe de suprafață, deși unele dintre ele au dimensiuni prea mari pentru a putea fi considerate gropi de stâlpi. Totuși, având în vedere apariția mai multor fibule romane timpurii în așezare, în afara unor complexe clare, putem presupune existența unor locuințe de suprafață databile pe parcursul sec. 2 p. Chr., dinaintea ultimei sale treime, ipoteză verificabilă prin cercetările viitoare. Astfel de gropi, cu dimensiunile mai mici, sunt grupate în partea sud-estică a S. 20 și în S. 23, tocmai în apropierea presupusei locuințe din epoca romană: numerele 119, 120, 121, 123, 126. Ele nu pot aparține decât unor stâlpi. Gropile nr. 122 și 124 par să urmărească latura sudică a locuinței 20, încât este mai probabil să fie legătură directă cu construcția acesteia. În pământul prăbușit din martorul S. 16/20, zona colțului sud-vestic al locuinței 20 a fost găsită și o fibulă de bronz inițial turnată și apoi ajustată prin ciocănire, cu cele mai bune analogii în lumea germanică.

Așezarea slavă timpurie (sec. 6 - sec. 7 timpurie). În suprafețele 16, 17, 20, 21, parțial 22 au fost identificate 5 locuințe. Poate fi adăugată cea cu nr. 17, cercetată mai demult în S. 6a și 6b. În mod sigur L. 17 și 18 nu au funcționat sincron deoarece, practic, se ating (între colțul sud-estic al L. 18 și latura nordică a L. 17 sunt doar 40 cm). L. 20 suprapune jumătatea sudică a L. 23, iar colțul nord-vestic al L. 19 a tăiat cuptorul nr. 2 al L. 21. Așadar relațiile de imediată vecinătate și mai ales superpoziție, confirmă presupunerea cu privire la existența a cel puțin două etape ale locuirii din această perioadă. Gropile locuințelor au fost umplute cu pământ negru-cenușiu, relativ compact, amestecat în măsură mai mică sau mai mare cu lut galben; conturul lor a fost determinat fără nici o ezitare. Pereții lor (aproape verticali) s-au păstrat bine, fiind prăbușiți doar pe unele porțiuni (cazul L. 19 și L. 20); fără excepție au formă cvasi-pătrată. Avem de-a face cu o a doua grupare de locuințe în interiorul aceleași așezări.

Locuința nr. 18 (S. 16). Orientare ușor deviată spre NNE/SSV în raport cu punctele cardinale. Laturi perfect egale (402) cm, colțuri rotunjite, situație datorată gropilor identificate în fiecare dintre ele, cu excepția celui nord-vestic. Câte o groapă de stâlp oval-alungită există și pe mijlocul laturilor vestică și nordică. Pentru prima dată se poate spune sigur despre aceste gropi intermediare că ele aveau rolul de a sprijini pereții din lemn dinspre interior, cum sugerează forma și poziția lor. Alte gropi mai mici, ovale sau trapezoidală caformă în plan, au apărut în fața blocului de lut în care a fost amenajat cuptorul. În partea nord-estică a încăperii se afla groapa nr. 115, de forma cifrei 8, probabil săpată în două etape, adică să avem de-a face cu prelungirea unei gropi mai vechi. Era efectiv umplută cu cenușă și mai ales cărbune, multe fragmente de vălătuci, oase de animale, unele arse, mai rar cioburi. În mod evident, a fost utilizată ca groapă în care au fost aruncate resturile din cuptor. Pe suprafața întregii podele au fost identificate peste 150 de gropițe circulare, cu diametre între 2 - 8 cm. Mi se pare puțin probabil ca ele să fi fost amenajate de rozătoare mici, deoarece nu comunică la orizontală, iar pe de altă parte nu au fost identificate în afara locuințelor. 10 dintre ele delimitează în apropierea colțului nord-estic al blocului de lut un plan circular, cu diametrul de 40 cm. Adâncimea podelei variază între 80 - 90 cm în raport cu vechiul nivel de călcare. De-a lungul pereților a fost surprinsă pe alocuri urma bazei pereților, sub forma unui șanțuleț cu margini neregulate, lat în medie de 20 cm și adâncit doar cu câțiva centimetri de la podea. Cuptorul a fost scobit într-un bloc de lut (plasat în colțul sud-vestic), inițial cu laturile de 108 cm. Față de pereții învecinați a rămas liber un spațiu de 22 cm (spre peretele sudic), respectiv 32 cm (spre peretele vestic). S-a păstrat pe o înălțime medie de 38 cm, probabil a fost inițial ceva mai înalt. La adâncimea identificării întreaga porțiune a blocului și învecinată era acoperită de vălătuci, probabil și bucăți de pământ ars, cioburi și oase de animal. La bază cuptorul are dimensiunile de 90 x 64 cm. Pereții sunt ușor bolțiți în partea superioară, păstrați fiind pe o înălțime maximă de 44 - 47 cm de la nivelul primei vetre. Inițial cuptorul a avut în secțiune verticală și orizontală formă de pară. În partea superioară pereții săi delimitau o "gură verticală" de formă ovală, cu dimensiunile pe axe de 60 x 46 cm, în legătură cu care nu există indicii clare că ar fi fost acoperită. Gura de alimentare nu s-a păstrat. Vatra a fost refăcută peste un strat de pământ consolidat cu vălătuci. Aproape sigur, pe latura nordică, probabil și pe cea sudică, odată cu noua vatră au fost refăcuți și pereții cuptorului. Între peretele vechi și cel reamenajat au fost așezate calupuri din lut crud, ulterior arse.. În umplutura cuptorului au apărut, ca de obicei, vălătuci și "pânișoare" de lut, întregi și fragmentare, fragmente ceramice, oase de animale. Întreaga porțiune din fața blocului de lut era acoperită cu un strat masiv de cărbune și

cenușă, amestecat cu fragmente mici de vălătuci, gros de 5 cm în medie. În apropierea laturii nordice a blocului de lut se afla un vas de provizii adâncit în pământ până la linia diametrului maxim.

Locuința nr. 19 (S. 17). Orientare aproape identică cu a locuinței 18. Inițial a avut formă pătrată, cu laturile lungi de 460 cm; în zona colțului sud-vestic peretele vestic s-a prăbușit complet, astfel că valoarea păstrată a laturii sudice este de 526 cm. De altfel, pereții sunt în general prost păstrați, prăbușiți, încât aspectul marginilor locuinței este acela al unor trepte succesive. Pentru prima dată este argumentată o variantă în ce privește construcția pereților. Baza acestora n-a fost sprijinită pe podea, de-a lungul marginilor gropii locuinței, ci pe un postament "cruțat" de-a lungul pereților, cu o lățime între 20 - 30 cm. El a putut fi delimitat deja la -65 cm pe latura estică și -75 cm în rest. Umplutura locuinței era amestecată cu bucăți mici de lut galben nears, care ar putea să provină de la lipitura pereților de lemn. Adâncimea gropii locuinței în raport cu vechiul nivel de călcare s-a aflat la cca. 80 cm. Podeaua, băătorită, a fost perfect orizontală; este interesantă situația constatată în zona colțului nord-estic, unde era ceva mai ridicată. Aici, sub un strat de lut galben (gros de 3 cm) s-a conturat un strat de umplutură cenușie, cu mult pigment de arsură, pe o grosime de 3 - 4 cm și contur neclar. Podeaua inițială a locuinței a fost deteriorată în această porțiune, apoi peste "deșeurile" rămase în situ s-a așternut stratul de lut galben, fapt ce a provocat o ușoară ridicare a nivelului în această zonă. Cu excepția colțului sud-vestic au fost identificate gropile stâlpilor din colțurile locuinței. Este interesantă forma lor alungită, care ar putea indica utilizarea unor bârne despicate sau cioplite. Gropi de stâlpi intermediare au apărut pe mijlocul laturilor estică și nordică. Gropi mai mici, cu formă neregulată, puțin adâncite de la podea au mai fost găsite cu precădere în zona colțului sud-vestic. Probabil că groapa a, mai mare, ce conținea mult cărbune, a servit la depozitarea provizorie a resturilor scoase din cuptor. Și în această locuință au fost identificate în jur de 60 de gropițe, care indică probabil mutările periodice ale mobilierului de lemn din interior. Cuptorul a fost scobit într-un bloc de lut cruțat, plasat în colțul nord-vestic. Acesta avea inițial formă pătrată, cu laturile de 120 cm; s-a păstrat pe o înălțime de cca. 40 cm, însă inițial trebuie să fi fost ceva mai înalt. Cuptorul propriu-zis a avut în plan și secțiune verticală formă de pară, cu dimensiuni pe axe în partea superioară de 70 x 64 cm, iar la bază de 82 x 56 cm. Vetrele erau accentuat albiate pe lățime. Vatra inițială a fost dezafectată la un moment, probabil că nu din cauza propriei deteriorări, ci datorată prăbușirii peretelui vestic al cuptorului. Pe un pat de lut, cioburi și vălătuci sfărâmați a fost amenajată o nouă vatră, prelungită pe latura vestică printr-un nou perete al cuptorului; între acesta și vechiul perete deteriorat, se afla pe o grosime maximă de 10 cm lut galben, parțial înroșit de foc. Avem de-a face, practic, cu un nou cuptor, ale cărui dimensiuni în zona bazei, au fost ușor restrânse. Alături de vălătuci, "pânișoare" de lut, cioburi și oase de animal remarc în umplutura cuptorului jumătatea unui "vălătuc" mare, în formă de covată, așezat la 10 cm deasupra ultimei vetre, sprijinit cu partea bombată de peretele nordic al cuptorului; în restul locuinței - ca și în cazurile celorlalte - materialele au apărut sporadic.

Locuința nr. 20 (S. 20 - 21). Formă cvasi-pătrată, cu laturi ce oscilează în jurul a 340 - 350 cm; orientată aproape perfect nord-sud. Podeaua se află la 90 cm în raport cu vechiul nivel de călcare al așezării. O groapă sigură a fost identificată doar în colțul nord-estic al locuinței, iar o singură groapă de stâlp intermediară a apărut pe mijlocul laturii estice. Cam 50 de gropițe mici, circulare, cu diametrul în medie de 4 cm, unele ceva mai mari, sunt răspândite dezordonat pe podea. Alte 36 delimitează pe două rânduri vatra din colțul sud-estic, indicând probabil o împletitură de nuiele, lutuită, menită să protejeze împotriva focului. Cuptorul a fost amenajat într-un bloc de lut cruțat în colțul nord-vestic, acesta de formă dreptunghiulară, păstrat pe dimensiunile de 120, respectiv 100 cm și o înălțime de 20 cm; era probabil în formă de potcoavă, păstrat fiind cu dimensiunile pe axe de 46 x 24 cm. Vatra a suportat o refacere. Ambele vetre au fost accentuate albiate, ridicându-se brusc în zona canalului de alimentare. Atingând partea din față (cu gura de alimentare a cuptorului) a blocului de lut, au fost identificate la nivelul podelei gropile a și b; ele nu pot fi contemporane locuinței, în schimb corespund perfect colțului sud-vestic al locuinței nr. 23. Groapa b a tăiat groapa a. Ele nu au intersectat blocul de lut, caz în care locuința 23 ar trebui să fie ulterioară celei cu nr. 20, dimpotrivă blocul de lut pare să se fi oprit în imediata lor apropiere. Faptul că blocul de lut din locuința nr. 20 are înălțimea corespunzătoare nivelului de călcare din locuința nr. 23 indică posterioritatea locuinței 20, în cazul când înălțimea utilizabilă a blocului de lut nu putea fi decât cea dată de nivelul podelei din locuința anterioară, intersectată. Pentru prima dată a fost constatată dublarea cuptorului printr-o vatră deschisă, situată în apropierea colțului sud-estic al încăperii (formă de potcoavă alungită, cu dimensiunile pe axe de 64 x 38 cm). Se prezenta sub forma unui strat de cenușă (grosime medie 2 cm) întărită, deci a fost amenajată

direct pe podea. Prezența ei în acest colț indică altă poziție pentru locul intrării. Deasupra blocului de lut, masați pe latura sa vestică, au apărut mulți vălătuci, însoțiți de "pânișoare" de lut, oase de animal și puține cioburi; remarc prezența unui tipar din lut ars.

Locuința nr. 23 (S. 20, 24). Orientare ușor deviată pe direcția NNE-SSV în raport cu locuința 20. Aproape jumătate din suprafața ei a fost dislocată de locuința 20, pe ale cărei laturi estică și vestică aproape le prelungește. Latura nordică măsoară 372 cm, iar dacă ținem cont de gropile colțului sud-vestic, identificate în fața blocului de lut al locuinței 20, atunci laturile estică și vestică trebuie să fi avut cca. 340 cm. Podeaua relativ orizontală, ușor mai adâncită în zona colțului nord-estic și mai ridicată spre colțul nord-vestic, aflată la -80 cm în raport cu vechiul nivel de călcare. În colțuri au fost identificate gropi de stâlpi circulare, iar aproximativ pe mijlocul laturilor există gropi mai mici intermediare. Aproape sigur că acest complex a fost distrus printr-un incendiu foarte puternic, deoarece întreaga sa umplutură era plină de lemn carbonizat, cenușă și pământ ars, pietre arse, însoțite de numeroși vălătuci fragmentari (remarc și o piesă tubulară de os). În peretele nordic, aproximativ pe mijlocul lui (ușoară deviere spre latura vestică) a fost scobit un cuptor de formă ovală, cu dimensiunile la bază de 156 x 116 cm (pe axe). Spre margine s-a păstrat și începutul boltei, înaltă de 35 cm (de la nivelul vetrei), probabil chiar cu o valoare ceva mai mare spre axa verticală a cuptorului; bolta sa era complet inclusă în sol. Este curios faptul că urma peretelui din colțul corespunzător blocului de lut al locuinței 20 era umplută cu lemn carbonizat, asemenea umpluturii locuinței 23. Faptul că tocmai în acest colț al complexului este constatabilă o extensie a ductului pereților gropii locuinței (nr. 20), ar putea indica refacerea pereților în această porțiune, urmare a unui incendiu parțial petrecut în zona cuptorului.

Locuința nr. 21 (S. 21 - 22). Aceeași orientare cu a locuinței nr. 20. Formă aproape pătrată: laturile de nord și sud măsoară 420 cm, iar cele de est și vest 410 cm. Podea orizontală, la adâncimea de cca. 75 - 80 cm față de nivelul de călcare al așezării. Cu excepția colțului nord-estic au fost clar delimitate gropile stâlpilor de colț. Este interesantă groapa a , de formă oval-alungită, situată aproximativ pe axa laturii nordice, la 30 cm de la baza peretelui și cu o adâncime maximă de 31 cm. A fost căpăcuită cu un strat subțire de lut galben (în mică măsură amestecat cu pământ cenușiu), gros de 2 - 3 cm, astfel că la nivelul podelei era aproape invizibilă. Era umplută cu pământ argilos de culoare muștarie, amestecat cu puțin pământ cenușiu. Au apărut fragmente de vălătuci (inclusiv o "pânișoară întregă") și fragmente dintr-o oală modelată cu mâna, aproape întregă, spart încă din vechime, de asemenea, puține fragmente mici de oase, nearse. La -26 cm de la podea, peste tot, dar nu într-un strat compact, se aflau fragmente mici de cărbune, pământ ars și foarte puțină cenușă; în jumătatea estică a gropii exista o ușoară alveolare circulară (cca. 35/30 cm), în care era așezat un strat fin de cărbune și foarte puțin pământ ars, iar deasupra lui un strat de argilă gros de 5 cm. Presupun că această groapă a avut o destinație aparte, poate magico-rituală. Cuptorul nr. 1 a fost amenajat într-un bloc de lut cruțat, situat în colțul nord-vestic, ridicat cu 35 cm de la podea, însă era păstrat pe o înălțime mai mică în porțiunea estică. Are formă dreptunghiulară, cu laturile estică și vestică de 106, respectiv 94 cm, iar cele sudică și nordică de 140 cm. Cuptorul propriu-zis are formă de pară în secțiune verticală și orizontală, la bază cu diametrele pe axe de 84 x 70 cm. Vatra (accentuată albiată pe lățime) a fost refăcută de 3 ori. Cuptorul nr. 2 a fost scobit în peretele sudic al locuinței, în imediata apropiere a colțului sud-vestic, distrus fiind în cea mai mare parte de latura nordică a locuinței nr. 18. Diametrul său a fost de cca. 80 cm și vatra lui se află la aproape 40 cm de la nivelul podelei. Cuptorul nr. 3, de asemenea scobit în perete, a fost plasat pe latura vestică, în apropierea aceluiași colț sud-vestic. Are formă ovală în plan, cu dimensiunile la bază (pe axe) de 113 x 98 cm. Bolta, complet integrată în sol, s-a păstrat intactă, având o înălțime pe ax de 24 cm. Stratul de lut al vetrei și cel aplicat pereților și boltei era subțire (în medie 2 cm, uneori chiar mai puțin) și nu foarte puternic ars, situație ce indică o utilizare pe durată mai scurtă a instalației, explicație susținută și de pământul steril de sub vatră, vag ars. Aceasta a fost amenajată la 16 cm de la nivelul podelei. Profilul martorului dintre S. 22 - 18 indică refacerea boltei cuptorului, inițial mai înaltă.

Așezarea din sec. 9 - 10. N-au fost identificate decât gropile b și nr. 115. Groapa b (S. 20). Intersectează colțul sud-vestic al locuinței nr. 20. Jumătatea ei nord-estică n-a putut fi clar delimitată. Probabil avea contur oval, cu diametrele pe axe de 144 x 120 cm. Pereți albiți spre interior, cu fundul la adâncimea de maximum 80 cm de la nivelul de călcare corespunzător așezării contemporane. În umplutură se afla pământ negru-

cenușiu afânat, pietre de stâncă - unele arse - și fragmente ceramice, cu precădere lucrate la roata înceată, rapidă dar și cu mâna. Remarc fundul unei oale modelată la roata înceată, pe care apare un semn în relief. Groapa nr. 115 (S. 16). Străpungea umplutura locuinței nr. 18. Formă ovală, cu diametrele pe axe de 110 x 70 cm; adâncă de 50 cm. A fost umplută cu oase de animale (bovine, probabil cal și sigur oaie), dispuse dezordonat. Printre ele au apărut două fragmente din pietre de ascuțit (gresie) și cioburi mărunte, unele antrenate. În apropierea acestei gropi a fost găsit în stratul de cultură mixt un fragment dintr-un amnar (fier) cu capetele evolute.

Informații suplimentare online

[Raportul 516 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
